

**BUSINESS
FINLAND**

capful

Business Finland skenaariot

Koronapäivitys kesäkuu 2020

KORONAVIRUSPANDEMIA JA BUSINESS FINLANDIN SKENAARIOT

Johdanto ja lukuohje

Business Finland toteutti syksyllä 2019 laajan skenaariotyön Suomen kilpailukyvn tulevaisuuden vaihtoehdot. Katse siirrettiin vuoteen 2030 ja pyrittiin kuvaamaan ja ymmärtämään vaihtoehtoisia globaalin toimintaympäristön kehityskulkuja suomalaisen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristön näkökulmasta.

Koronaviruspandemia muutti toimintaympäristöä kuitenkin nopeammin kuin osasimme kuvitella. **Skenaarioita on nyt tarkasteltu uudelleen murroksen keskellä ja pohdittu minkälaisia mahdollisia vaikutuksia koronaviruksella on globaaliin toimintaympäristöömme.** Päivitys on tehty huhti-toukokuussa 2020 ja siihen on osallistettu laaja joukko Business Finlandin asiantuntijoita.

Työssä on pohdittu, miltä skenaariot näyttävät nykyisessä tilanteessa. Nopeuttaako koronakriisi joidenkin kehityskulkujen toteutumista ja vaikuttaako jokin skenaario nyt muita todennäköisemmältä?

Tässä materiaalissa on kustakin skenaariosta alkuperäinen skenaariokuvaus, skenaarioon ja koronakriisiin liittyviä ajankohtaisia signaaleja sekä niistä johdettuja mahdollisia kehityskulkuja, jotka voivat viedä kohti skenaarion kuvaamaa maailmaa. Skenaarioiden alkuperäisiin aikajanoihin on myös liitetty koronakriisin seurauksena merkittäviä uusia kehityskulkuja.

Skenaariot ovat kuvauksia Suomen kilpailukyvn ulkoisen toimintaympäristön mahdollisista ja vaihtoehtoisista tulevaisuuksista vuoteen 2030. Niiden avulla ei pyritä tulevaisuuden ennustamiseen vaan ajattelun ja näkemyksellisyyden kehittämiseen

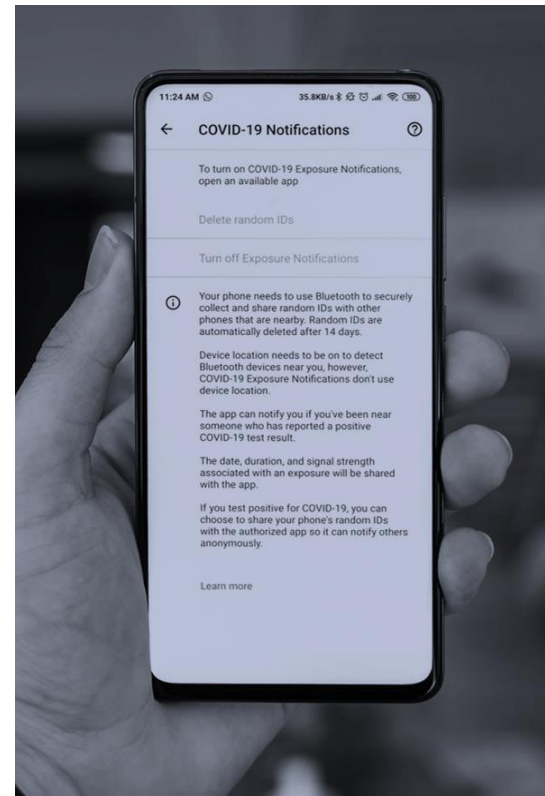
KORONAVIRUSPANDEMIA JA BUSINESS FINLANDIN SKENAARIOT

Keskeiset vaikutukset

Koronakriisi toi globaalin talousjärjestelmän hetkessä polvilleen ja vaikutukset yhteiskuntaan ja talouden toipumiseen ovat merkittävät ja epävarmat ympäri maailmaa. Suomen ja Euroopan taloudet ajautuvat taantumaan ja kriisin kustannusten kattamisessa on suuria haasteita lyhyelläkin aikajänteellä. Yksilöt ja yhteiskunta ovat ottaneet merkittävän digiloikan, mutta epävarmaa on, kuinka pysyväksi muutos jää.

Pidemmällä skenaarioiden tarkasteluajanjaksolla ennakoidaan, että kriisi vaikuttaa moniin jo näkyvillä olleisiin muutosilmiöihin ja vahvistaa niitä. Epävarmuutta muutoksen suunnasta ja nopeudesta on kuitenkin edelleen olemassa ja skenaarit säilyttävät ajankohtaisuutensa näiden muutosten analysoimisessa. Koronakriisi on nostanut skenaarioiden päivitysprosessin aikana esiin erityisesti seuraavia teemoja:

- Maailmanpolitiikan ja talouden voima- ja valtasapaino ovat myllerryksessä
- Euroopan unionin tulevaisuus on kriisin keskellä entistä epävarmempi
- Yhteistyön rooli globaalien ongelmien ratkaisemisessa muuttuu
- Digitalisaatiokehitys ja teknologioiden käyttöönotto ottavat harppauksia
- Kuluttaminen ja arvoketjut ovat muutoksessa
- Työn tulevaisuuteen liittyvät kehityskulut voimistuvat
- Valtion kriisissä kasvanut rooli nähdään mahdollisuutena turvallisuudelle, mutta uhkana yksityisyydelle
- Turvallisuus ja luotettavuus nousevat keskeisiksi kysymyksiksi politiikassa
- Kriisissä haavoittuvaisten globaalien tuotantoketjujen toimintavarmuus kyseenalaistetaan

SKENAARIOT

JAKAUTUNEEN
MAAILMAN VALTAPELI

Kauppasota kiihtyy ja **maailma jakautuu** kahteen digitaaliseen blokkiin ja kauppa-alueeseen.

Kiinan talouskasvu voimistuu ja **Kiina sanelee kansainvälisen kaupan ja yhteistyön pelisäännöt.**

Kiinasta leviää valvontakapitalismi sekä tiukka "social&climate credit" – järjestelmä. Kiina käyttää ilmastopolitiikkaa omien etujensa ja vaikutusvaltansa kasvattamiseen kansainvälisesti.

Ilmastopolitiikan painopiste siirtyy Aasiaan.

Euroopan talous taantuu, unionin rivit rakoilevat entisestään, sen globaali asema heikkenee ja kansainväliset investoinnit alueelle vähenevät radikaalisti.

Kyberhyökkäykset ja informaatiovaikuttaminen lisääntyvät.

DATA PELASTAA
JA ORJUUTTAA

Luottamus nykyisiin kansainvälisiin instituutioihin järkkyy ja vaaditaan globaaleja vaikuttamismahdollisuuksia globaaleihin haasteisiin.

Luodaan globaalien kansalaisaloitteiden foorumi ja suunta on kohti tekoälyn ja algoritmien tekemää päätöksentekoa.

Työvoiman tarve vähentyy radikaalin teknologiakehityksen myötä ja perinteinen palkkatyö menettää merkityksensä.

Ansainta henkilökohtaista dataa hyödyntämällä mahdollistuu ja vain harvoilla on mahdollisuus irtautua digilaitteista.

Uusi **digikyvykkyteen** perustuva luokkajako.

Kryptovaluutat syrjäyttävät perinteisen keskuspankkirahan.

UUDEN AJAN
DIGIPATRUUNAT

Yritysten toiminnassa korostuu vastuullinen kapitalismi.

Suuryritysten koko kasvaa radikaalisti ja muodostuu sektori- ja toimialarajat ylittäviä jättejä.

Jättien rooli päätöksenteossa kasvaa kun kansallisvaltioiden rooli menettää merkitystään.

Jätit omistavat ja hallinnoivat omia kaupunkiaan, joissa **tarjotaan työnteikijöille ja yhteisölle palveluita koulutuksesta ja terveydenhuollosta asumiseen.** Ihmiset identifioituvat vahvasti työnantajansa kautta.

Aueet ja väestö polarisoituvat jättien jäseniin ja näihin ryhmiin kuulumattomiin.

Suuret investoinnit ja jättien skaalaedut energiateknologiassa johtavat **energiavarastoinnin vallankumoukseen ja kehitykseen kohti ilmaista energiaa.**

KRIISEISTÄ SOPIMUS-
POHJAISUUTEEN

Suuret kriisit ravistelevat maailmaa ja globaalin sopimisen rooli kasvaa haasteisiin vastaamisessa. **Globaaleja ilmastopolitiikan ohjauskeinoja otetaan käyttöön.**

Digietiikan merkitys korostuu yksityisyyskriisien myötä. **Teknologiajättejä ja datan käyttöä säännellään kansainvälisellä tasolla.**

Kiinan neuvotteluvoima maailmassa vähenee, kun maan talous sakkaa ja sisäiset ongelmat pahenevat.

Euroopan Unionin voimakas keskinäisriippuvuus johtaa liittovaltiokehitykseen.

Demokraattinen sopimusyhteiskunta vahvistuu ja edustuksellisen demokratian suosio nousee erityisesti länsimaissa.

Ilmasto

**Kiina autoritäärinen
ilmastojohtaja**

Kauppasota kiihtyy ja **maailma jakautuu** kahteen digitaaliseen blokkiin ja kauppa-alueeseen.

Kiinan talouskasvu voimistuu ja **Kiina sanelee kansainvälisen kaupan ja yhteistyön pelisäännöt.**

Teknologia

**Eriytyneet blokit,
teknologiainnovaatioiden
painopiste Aasiassa**

Kiinasta leviää valvontakapitalismi sekä tiukka ”social&climate credit” –järjestelmä. Kiina käyttää ilmastopolitiikkaa omien etujen ja vaikutusvallan kasvattamiseen kansainvälisesti.

Ilmastopolitiikan painopiste siirtyy Aasiaan.

Valta

**Blokkiutunut kaksinapainen
maailma, Kiinan vallan
kasvu**

Euroopan talous taantuu, unionin rivit rakoilevat entisestään, sen globaali asema heikkenee ja kansainväliset investoinnit alueelle vähenevät radikaalisti.

Kyberhyökkäykset ja informaatiovaikuttaminen lisääntyvät.

Signaalit

Kansallisvaltioiden valta ja rooli ovat korostuneet kriisin hoidossa.

Kiina hakee kansainvälistä johtajuutta koronaviruspandemian taittamisessa. Xi Jinping on vaatinut puheissaan koordinoitua taloudellista kriisinhallintaa.

Yhdysvallat on samalla vetänyt rahoituksensa WHO:lta ja vastaanottanut rankkaa kritiikkiä vaillinaisista kriisitoimenpiteistään.

Kiina vie lääketarpeita ja muuta apua koronaviruksen kanssa kamppaileviin maihin. Kiina on myös pyrkinyt vaikuttamaan lisääntyvästi läntisiin viestimiin ja sosiaaliseen mediaan esittääkseen itsensä globaalin kriisin kansainvälisenä johtajana. Kiina käyttää ostovoimaansa poliittisena vipuna, kiristäen viruksen alkuperän selvittämistä vaatinutta Australiaa lihan ja vehnän tuontikielloilla.

Epidemia on antanut Kiinalle tilaisuuden hallinnon harjoittaman valvonnan lisäämiseen. Terveys- ja paikkatietoja seuraavan sovelluksen asentaminen on monissa kaupungeissa pakollista.

Tuotantoketjujen siirtämistä pois Aasiasta koronan kaltaisten riskien hajauttamiseksi harkitaan länsimaissa.

Propaganda ja disinformaatio ovat lisääntyneet suurten toimijoiden käytössä, Kiina ja Yhdysvallat mukaan lukien.

Mahdolliset kehityskulut

Koronakriisin selättämisestä tulee Kiinan ja Yhdysvaltojen välisen johtajuuskamppailun ratkaiseva taistelu.

Kiinan kansantalous toipuu kriisistä Yhdysvaltojen ja Euroopan talouksia nopeammin ja Kiinan hallintomalli mahdollistaa pitkäkestoiset geopoliittiset strategiat, mikä antaa sille etulyöntiaseman kriisissä palautumisesta. Kiinan rooli kansainvälisessä yhteistyön rakentajana nousee, kun Yhdysvaltojen asema kansainvälisessä politiikassa heikkenee pysyvästi.

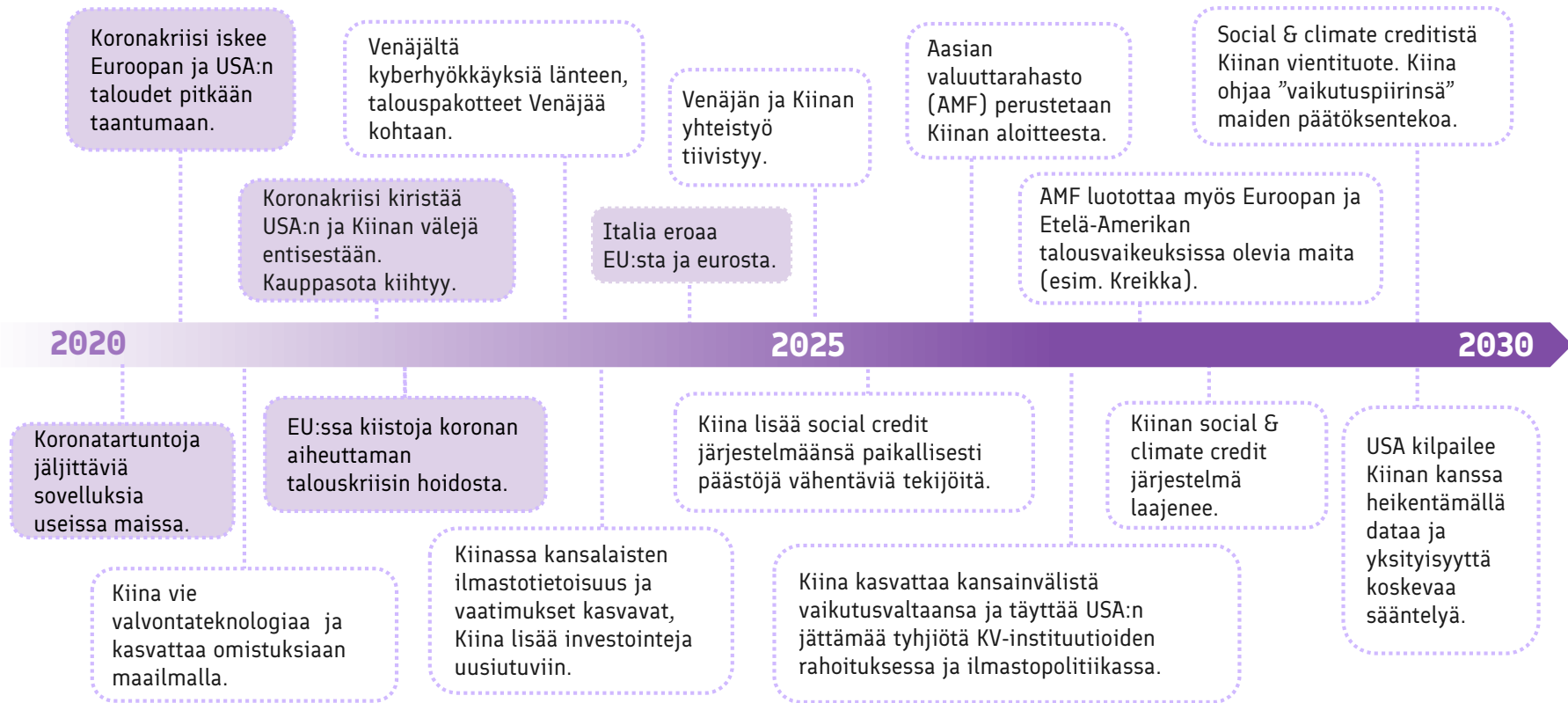
Valvontasovelluksia käytetään viruksen leviämisen seurantaan ja ne yleistyvät myös Kiinan ulkopuolella. Useissa maissa sovellusten käyttö jatkuu myös kriisin jälkeen. Kasvojentunnistus yleistyy esimerkiksi maksamisessa aluksi hygieniasyistä, mutta on tullut jäädäkseen.

Terveydenhuolto-, lääketiede- ja tutkimussektori jakautuvat alueellisesti samalla tavalla kuin verkkokaupan alustat.

Kriisinhoitoa koskevat erimielisyydet aiheuttavat kiistoja ja konflikteja Euroopan unionin sisällä. Yhteisten taloudellisten elvytystoimien suunnitelmat kariutuvat. Maita, kuten Italia, vetäytyy EU:sta.

Kansallisvaltioiden merkitys ja valta pysyvät korkeana akuutin kriisin jälkeenkin. Kansainvälisten instituutioiden merkitys pienenee.

MITEN MAAILMA JAKAUTUI?

Huom! Korostetut kehityskulut on lisätty skenaarioiden päivityksen yhteydessä. Valkoisella taustalla olevat kehityskulut ovat alkuperäisen skenaarion kehityskulkuja, jotka nähdään edelleen mahdollisina.

Ilmasto	Paikasta riippumattomat globaalit kansanliikkeet ajavat ilmastotoimia
Teknologia	Ei sääntelyä, tekoälyn nopea kehitys
Valta	Pirstaloitunut usealle taholle, tekoälyn rooli päätöksenteossa kasvaa

Luottamus nykyisiin kansainvälisiin instituutioihin järkkyy ja vaaditaan globaaleja vaikuttamismahdollisuuksia globaaleihin haasteisiin.

Luodaan globaalien kansalaisaloitteiden foorumi ja suunta on kohti tekoälyn ja algoritmien tekemää päätöksentekoa.

Työvoiman tarve vähentyy radikaalin teknologiatekniikan myötä ja perinteinen palkkatyö menettää merkityksensä.

Ansainta henkilökohtaista dataa hyödyntämällä mahdollistuu ja vain harvoilla on mahdollisuus irtautua digilaitteista.

Muodostuu uusi **digikyvykkyyteen** perustuva luokkajako.

Kryptovaluutat syrjäyttävät perinteisen keskuspankkirahan.

Signaalit

Pandemioita, humanitäärisiä kriisejä ja taloudellisia romahduksia ehkäisemään ja hoitamaan perustetut kansainväliset instituutit epäonnistuvat tavoitteissaan ja menettävät rahoitustaan.

Maailma on ottanut nopean digiloikan. Digitaaliset välineet ovat laajasti käytössä töissä, opiskelussa, kuluttamisessa ja vapaa-ajalla. Digitaaliset vyvykkyydet luovat myös eriarvoisuutta ihmisten välille koronakriisin aikana.

Monet yritykset ydinliiketoiminnasta riippumatta investoivat tällä hetkellä digitaalisten sovellusten kehittämiseen ja tekoälyn hyödyntämiseen. Twitterin kaltaiset teknologiayritykset mahdollistavat pysyvän etätyöskentelyä. Etäkoulutus ja -terveydenhuolto ottavat harppauksen eteenpäin. Tämä voi vähentää alueellista eriarvoisuutta, mutta lisää digivyvykkyyksiin perustuvaa eriarvoisuutta.

Freelance- ja alustatyöt lisääntyvät. Valtiot ottavat käyttöön joustavampaa työlainsäädäntöä.

Rahoitusjärjestelmän murros kiihtyy kun ilman käteistä tapahtuvan maksamisen ja verkkomaksujen lisääntyminen on johtanut sähköisen kaupankäynnin kasvuun. Kiina lanseeraa digitaalisen Renminbin vastapainoksi dollarille.

3D-tulostaminen luo uusia tuotantomahdollisuuksia tuotannon pullonkauloihin (esim. sairaaloiden tarvitsemat hengityssuojainten venttiilit).

Paikalliset koko yhteisön koronatestit ovat yleistyneet riippumatta valtion tai osavaltion toimista joukkorahoituksen, vapaaehtoistyön ja sosiaalisen median avulla (esim. Kaliforniassa).

Mahdolliset kehityskulut

”Digitaalinen globalisaatio” korvaa aiemman, teollisen ja poliittisen globalisaation. Samanaikainen lokalisaatiokehitys ja digitaalinen globalisaatio kiihtyvät. Syntyy yhä enemmän digitaalisesti kytkettyneitä aktivistiverkostoja ja liikkeitä.

Ihminen nähdään tuotantoketjujen riskialtteinpana osana. Automaation kehitys ottaa kriisin jälkeen suuria harppauksia ja ihmistyövoiman tarve laskee. Teollisuuden automaatio kehitty nopeasti kun tuotantoa siirretään takaisin korkeiden työvoimakustannusten maihin.

Työn murros kiihtyy. Alustatyö ja itsensä työllistäminen lisääntyvät kun yritykset pyrkivät joustavuuteen ja valmiuteen muuttaa kapasiteettia nopeasti. **Etätyöt yleistyvät** eikä asuinpaikkaa välttämättä enää valita työpaikan mukaan. Suuri osa (20%-30%) kaupan alan toimi- ja liiketiloista muuttuu lisääntyneen verkkokaupan myötä tarpeettomiksi heilauttaen koko kansantaloutta.

Pandemiakautteen ajoittuvat vaalit johtavat **sähköisten äänestysmenetelmien kehitykseen.** Tätä tukee myös kasvojen tunnistusteknologian käyttöönotto ja kehitys.

EU:n sisällä syntyy kriisistä seuranneiden taloudellisten menetysten paikkaamista ajavia dynaamisia koalitioita ja unioni uudistuu.

Pankkien luottotappiot lisääntyvät ja **järjestelmäriskin valvonta romahtaa aiheuttaen finanssikriisin.** Pankkisektorin romahtaessa finanssisektorille ilmaantuu uusia toimijoita ja palveluntarjoajia. **Toimiala pirstaloituu ja sekä perinteisten pankkien että keskuspankkien roolit pienenevät merkittävästi. Kryptovaluutat yleistyvät.**

MITEN RADIKAALIIN DATATALOUTEEN PÄÄDYTTIIN?

Kansalaisliikkeet liittyen
koronakriisin seurauksiin
lisääntyvät, pettymys poliittisiin
päätöksen tekijöihin synnyttää
uusia globaaleja
aktivistiverkostoja.

**KV-instituutit
menettävät rahoituksensa
ja merkityksensä.**

Resurssiniukkuus
johtaa
ruuantuotannon
innovaatioihin.

**Työvoiman tarve
vähenee
radikaalisti.**

Luokkajako
perustuu yhä
enemmän
digikyvykkyyteen.

Analogisuus ja
anonymiteetti
statussymboleita

Kryptovaluutat
syrjäyttävät
keskuspankkirahan.

Valtaosa
työvoimasta on
siirtynyt
yksipäiväiseen
työviikkoon.

2020

2025

2030

Globaali lama

Suuria investointeja
digitaalisten sovellusten
kehittämiseen, tekoälyn
hyödyntämiseen ja
seurantaan. Etäkoulutus ja
-terveydenhuolto ottavat
harppauksen eteenpäin.

Kryptovaluutat
yleistyvät, Afrika
pioneerina.

Vaatimuksia
suorasta
globaalista
demokratiasta

Teknologia-yrityksiä ei
säännellä, teknologian
kehitysharppaus.

Globaalit
kansalaisaloitteet

Yritykset alkavat kilpailla
asiakkaista tarjoamalla
korvausta datasta.

Verkkoyhteisöt
identiteetin
rakentajana

Datan omistaminen on
kansalaistaito, jolla
ehkäistään syrjäytymistä ja
luodaan ansainta-
mahdollisuuksia.

Ilmasto

Suuryritykset globaaleina
ilmastotoimijoina, älykäs
uusiutuva energia

Teknologia

Teknologiakehitys ja
innovaatiot suuryritysten
hallussa, ei sääntelyä

Valta

Valta keskittyy entistä
suuremmille
teknologiajäteille ja
kaupunkialueille

Yritysten toiminnassa korostuu vastuullinen kapitalismi.

Suuryritysten koko kasvaa radikaalisti ja muodostuu sektori- ja toimialarajat ylittäviä jättejä.

Jättien rooli päätöksenteossa kasvaa kun kansallisvaltioiden rooli menettää merkitystään.

Jätit omistavat ja hallinnoivat omia kaupunkejaan, joissa **tarjotaan työntekijöille ja yhteisölle palveluita koulutuksesta ja terveydenhuollosta asumiseen.** Ihmiset identifioituvat vahvasti työnantajansa kautta.

Alueet ja väestö polarisoituvat jättien jäseniin ja näihin ryhmiin kuulumattomiin.

Suuret investoinnit ja jättien skaalaedut energiateknologiassa johtavat **energiavarastoinnin vallankumoukseen ja kehitykseen kohti ilmaista energiaa.**

Signaalit

Suuryritykset ovat omaksuneet roolin kriisin ratkaisemisessa muun muassa tuottaen henkilökohtaisia suojaimia, hengityslaitteita ja muita hoitotarpeita, sekä lahjoittamalla rahaa rokotetutkimuksiin.

Nopean digiloikan myötä yksilöt viettävät yhä enemmän aikaa alustajattien palveluiden parissa ja yritykset pyrkivät integroimaan digitaalisen toimintansa alustoille skaalautuvuuden vuoksi. Teknologiajättien vauraus ja valta kasvaa.

Google ja Apple kehittävät yhteistyössä koronaviruksen jäljitysteknologiaa. NHS on liittoutunut suurten teknologiayritysten kanssa taittaakseen epidemian ja varmistaakseen hoitotarvikkeiden saatavuuden.

PK-yritykset kamppailevat selvittääkseen talouskriisistä ja **niitä menee monella toimialalla konkurssiin**. Amazonin kaltaiset suuryritykset puolestaan palkkaavat kriisissäkin huomattavasti lisää työvoimaa. Pienten toimijoiden talousvaikeudet mahdollistavat teknologiaostot ja vauhdittavat konsolidaatiota.

2000-luvun alun Sars-epidemia toimi katalyyttinä suurten kiinalaisten sähköisen kaupan toimijoiden, kuten Alibaban, nousulle. Samanlaiset kehityskulut ovat todennäköisiä myös koronaviruksen kohdalla.

Uber myöntää Yhdysvalloissa kuljettajilleen **palkallista sairaslomaa**.

Mahdolliset kehityskulut

Pandemiaa seurannut talous- ja finanssikriisi johtaa valtioiden lisääntyvään budjettikuriin ja julkisen sektorin leikkauksiin. **Julkiset palvelut heikentyvät ja yksityisille yrityksille vapautuu niiden toimialoilta tilaa.**

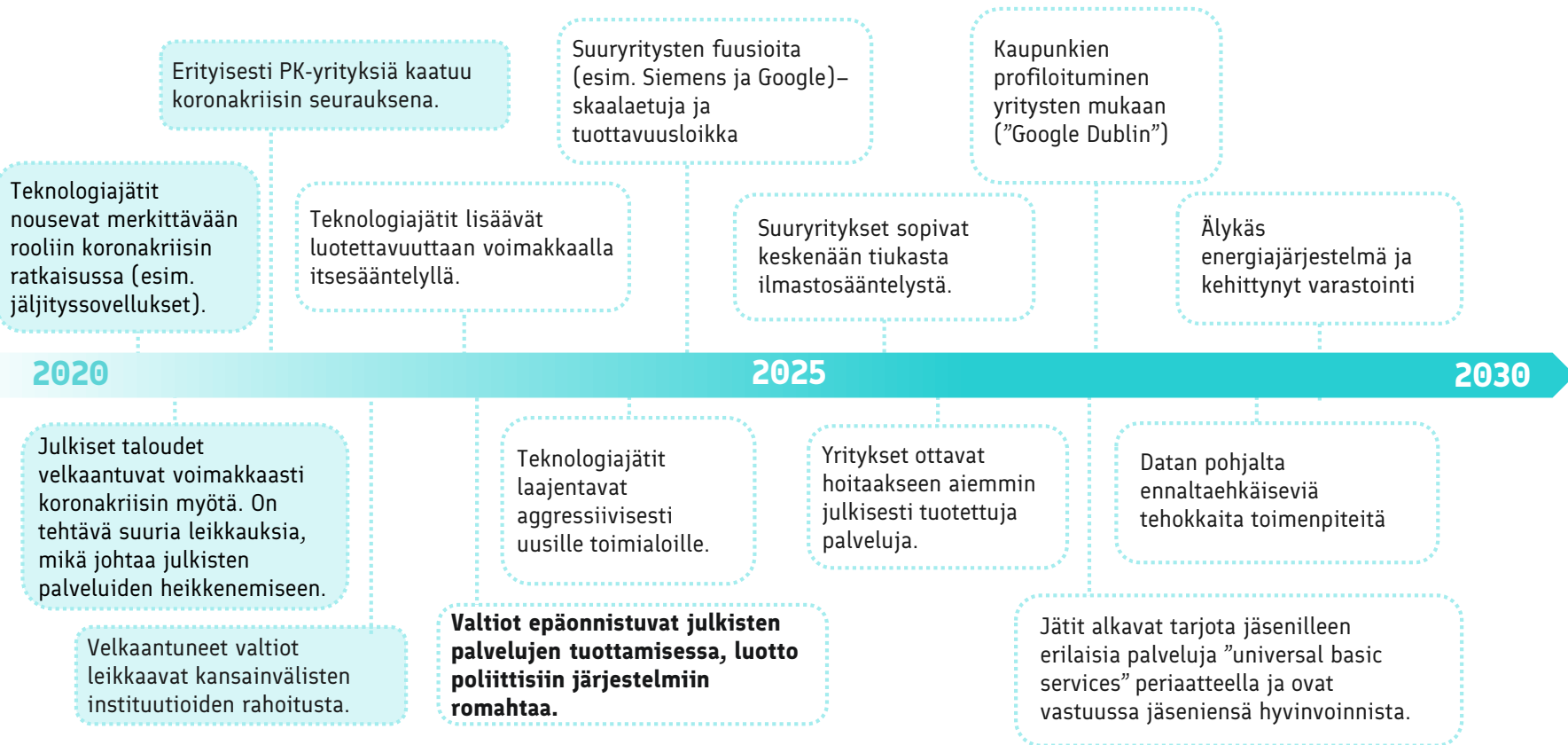
Suurten teknologiayritysten kriiseihin kehittämien ratkaisujen yhteiskunnallinen merkitys kasvaa. Suuryritykset laajentavat toimintojaan aggressiivisesti sosiaali- ja terveysalalla, ja muilla perinteisillä julkisen sektorin aloilla, kuten koulutuksessa.

Heikoissa taloudellisissa kantimissa olevat valtiot leikkaavat rahoitustaan kansainvälisiltä organisaatioilta. **Suuret yritykset kohdentavat rahoitusta WHO:lle ja muille kansainvälisille organisaatioille paikatakseen rahoituspohjan menetykset.**

Suuret yritykset palautuvat kriisistä hyvin samalla, kun monet PK-yritykset tekevät konkurssseja, tai ovat pakotettuja liittymään suurempiin. Seurauksena on fuusioita, markkinoiden keskittymistä ja yritysten kokojen kasvua.

Lähitulevaisuudessa parhaiten menestyvät muuntautumiskykyiset yritykset, jotka kykenevät muotoilemaan poikkeusaikana asiakkailleen **kestäviä, luotettavia ja turvallisia tuotteita ja palveluja.**

MITEN JÄTIT OTTIVAT VALLAN?

Huom! Korostetut kehityskulut on lisätty skenaarioiden päivityksen yhteydessä. Valkoisella taustalla olevat kehityskulut ovat alkuperäisen skenaarion kehityskulkuja, jotka nähdään edelleen mahdollisina.

Ilmasto	Kansainväliset instituutiot ja sopimukset, tiukka sääntely ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen
Teknologia	Kovaa sääntelyä ja teknologiajättien pilkkomista
Valta	Kansainvälisillä instituutioilla

Suuret kriisit ravistelevat maailmaa ja globaalin sopimisen rooli kasvaa haasteisiin vastaamisessa. **Globaaleja ilmastopolitiikan ohjauskeinoja otetaan käyttöön.**

Digietiikan merkitys korostuu yksityisyyskriisien myötä. **Teknologiajättejä ja datan käyttöä säännellään kansainvälisellä tasolla.**

Demokraattinen sopimusyhteiskunta vahvistuu ja edustuksellisen demokratian suosio nousee erityisesti länsimaissa.

Kiinan neuvotteluvoima maailmassa vähenee, kun maan talous sakkaa ja sisäiset kriisit pahenevat.

Euroopan Unionin voimakas keskinäisriippuvuus johtaa liittovaltiokehitykseen.

Signaalit

Hallinnot ovat ottaneet aiempaa aktiivisemmän talouspoliittisen roolin kriisin ratkaisemiseksi (esim. kasvava yritysten rahoitus).

Keskustelu Euroopan Unionin tulevaisuudesta käy kiivaana ja yhteisvastuun lisääminen elvytysrahaston kautta luo onnistuessaan uutta pohjaa yhteistyön syventämiselle.

Yhteiskuntapolitiikka on siirtynyt osittain universaalien sosiaaliturvajärjestelmien suuntaan Euroopassa (esim. yrittäjien työttömyystuki).

Yhdysvallat toimeenpanee uudenlaista sosiaali- ja terveystaloutta (HR6201) ja perustulokeskustelu lisääntyy Euroopassa (Espanja) ja Yhdysvalloissa.

Reilun datatalouden sääntely ja kehittäminen etenee, kun tarve eettiselle datankäytölle nousee esiin hallintojen kerätessä paikka- ja terveystietoja kriisin aikana.

Työntekijät vaativat kriisin aikana parempaa turvallisuussääntelyä ja parempia suojavälineitä (esim. Amazonin ja McDonald's). Tämä voi johtaa voimakkaampaan julkishallinnon väliintuloon ja sääntelyyn lisääntymiseen työsuojelun osalta.

Pandemia on nähty valtiotasolla mahdollisuutena **kestävyysoikkaan**, ja yritysten saamat valtiontuet kytketään esimerkiksi **ilmastotavoitteiden saavuttamiseen** (esim. Air Francen koronatukipaketin ehdot, Kanadan koronatukien ehtona ilmastotavoitteet ja -raportointi).

Mahdolliset kehityskulut

Valtiot saavuttavat kriisissä yhteisymmärryksen kansainvälisen yhteistyön tärkeydestä ja tarpeesta pandemioiden ja ilmastokriisin hoitamisessa sekä ehkäisyssä. Yhteistyö toimii aluksi halukkaiden koalitio-mallilla, joka kehittyy uudeksi kansainvälisen yhteistyön foorumiksi, ja vanhat instituutiot puretaan.

Uuden järjestön agenda on hyvin konkreettinen. Yhteistyö perustuu esim. ilmastonmuutoksen torjumiseen eikä tarkoituksena ole länsimaalaisten arvojen tai tietyn ideologian levittäminen. Esim. ihmisoikeuskysymykset asetetaan syrjään, jotta planetaarisiin ongelmiin voidaan löytää yhdessä ratkaisuja.

Sota-ajan talouspolitiikka johtaa talouspoliittisiin toimiin, joita olisi pidetty aiemmin talousliberaaleissa maissa käsittämättöminä. Perustulosta sekä korkeasta tulo- ja varallisuusverotuksesta tulee todellisuutta Euroopassa. **Yhdysvallat äänestävät valtaan demokraattipresidentin ja kriisiajan talous- ja terveystaloutta linjauksista tulee pysyviä.**

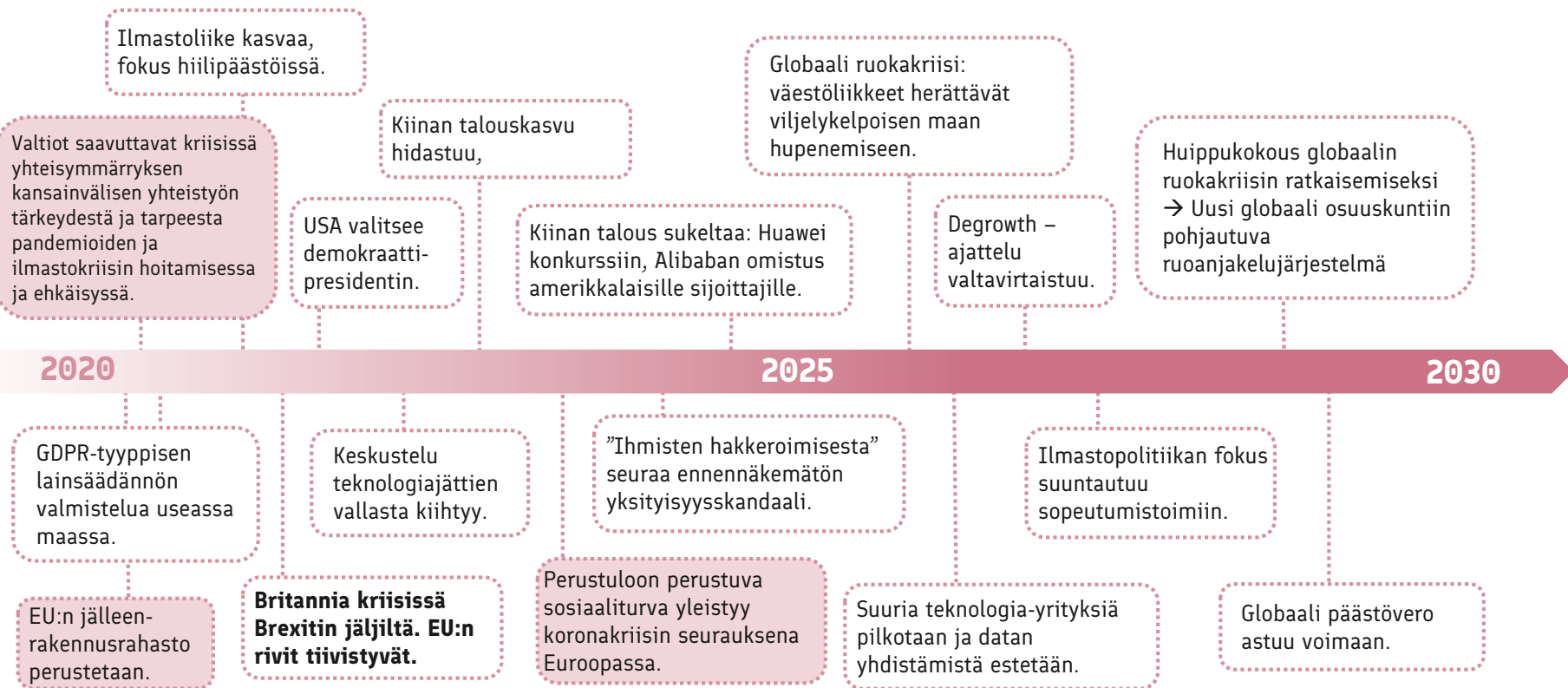
Kriisin aiheuttamien taloudellisten vahinkojen kattamiseksi perustetaan **EU:n jälleenrakennusrahasto, joka on rahoitettu yhteisellä velalla. EU-maat lisäävät yhteistä varautumista ja EU:n yhteinen huoltovarmuuskeskus perustetaan.** Jäsenmaat ovat tehneet aktiivista vihreää elvytystä ja pohja EU:n kunnianhimoisille ilmastotavoitteilla on säilynyt. EU vie kunnianhimoista vihreän kehityksen ohjelmaansa onnistuneesti eteenpäin.

Länsimaat tuovat tuotantoaan takaisin Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin vähentääkseen riippuvuuttaan Kiinasta.

Koronakriisin seurauksena sääntelyllä on helpompi puuttua haitalliseen kuluttamiseen ja esimerkiksi lentäminen vähenee merkittävästi.

Kuluttamisessa korostuvat paikallisuuden ja kestävyyden arvot.

MITEN YHTEINEN SÄVEL LÖYDETTIIN?

Huom! Korostetut kehityskulut on lisätty skenaarioiden päivityksen yhteydessä. Valkoisella taustalla olevat kehityskulut ovat alkuperäisen skenaarion kehityskulkuja, jotka nähdään edelleen mahdollisina.

VAIKUTUKSET SUOMEEN

Mistä löytyy uusia mahdollisuuksia suomalaiselle elinkeinoelämälle?

Koronapandemian jälkimainingeissa Suomen tulee varautua toimimaan maailmassa, joka voi kehittyä jatkuvan kasvun sijaan vaakasuorana viivana. Valtioiden laaja-alaisella velkaantumisella on pitkäjänteisiä vaikutuksia Suomen elinkeinoelämälle ja yhteiskuntarauhalle. Kriisiä seuraava taloudellinen murros ja kattava digiloikka tarjoavat toisaalta myös mahdollisuuksia uudenlaisen liiketoiminnan ja kilpailukyvyyn kehittämiseen, kun esimerkiksi syrjäinen sijaintimme lakkaa olemasta kilpailuhaitta. Kriisin aiheuttama uudelleenjärjestely mahdollistaa kansainvälistä johtajuutta kestävyysinvestoinneissa ja hyvinvoinnin uusien mittaristojen käyttöönotossa.

- **Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä Suomen elinkeinoelämältä vaaditaan muutosketteryyttä, nopeaa reagointia ja ripaus riskinottoa.**

- **Virtuaalisuus:** Fyysisiä kohtaamisia korvaavat ratkaisut, virtuaalivuorovaikutus – ja elämykset kasvavat niin b2b kuin b2c puolella. Suomen syrjäisen sijainnin kilpailuhaitta pienenee.
- **Kuluttajatoiminnan siirtyminen verkkoon:** Nopeus ja helppous korostuvat niin ostamisessa kuin toimituksissa. Myös jakamis- ja kierrätysratkaisut voivat yleistyä.
- **Teknologiaosaaminen on jatkossa entistäkin arvokkaampaa.** Mm. koneiden ja laitteiden etähuolto, 3D-tulostus, online-kaupan ratkaisut, tekoäly ja alustat, teollisuuden automaatio ja robotiikka voivat kasvaa kriisin myötä.
- Puhtaan ja antibiootittoman **elintarviketuotannon** merkitys voi nousta.
- **Etäterveys- ja hyvinvointipalvelut** sekä etäkoulutus ja näihin liittyvät teknologiat yleistyvät. Terveyssektorilla laajasti uusia mahdollisuuksia.
- **Kodin ja asumisen merkitys muuttuu** kun kotona mm. työskennellään, kuntoillaan ja kokataan entistä enemmän. Kotiin halutaan yhä erilaisempia tuotteita ja palveluita. Yhteisöllinen asuminen ja maalle muutto saattavat lisääntyä.
- Matkailussa **lähi- ja luontomatkailun trendit vahvistuvat**
- Uusien ratkaisujen rinnalla myös **kysyntä perinteiseksi ja turvalliseksi koettua kohtaan saattaa lisääntyä** kriisin myötä.